

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku J. C.
z udziałem L. C. i S. C.
o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki L. C.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 7 stycznia 2021 r., sygn. akt II Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki L.C. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 7 stycznia 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1904) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzyganie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie

może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN z dnia: 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; 25 maja 2021 r., II CSK 96/21). Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN z dnia: 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN z dnia: 24 października 2012 r., I PK 129/12; 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Rozumianemu w wyżej przedstawiony sposób pojęciu „istotne zagadnienie prawne” nie opowiada podniesiona przez skarżącą kwestia konieczności wyjaśnienia, czy uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku posiada interes prawny w złożeniu wniosku o zmianę postanowienia o nabyciu spadku, jeśli z jednej strony został wyłączony z grona spadkobierców postanowieniem, do którego zmiany zmierzał złożony przez niego wniosek, ale jednocześnie posiada

interes majątkowy w doprowadzeniu do jego zmiany, oraz czy brak wykorzystania środków odwoławczych przez uczestnika w postępowaniu o nabycie spadku ma wpływ na określenie rozpoczęcia biegu terminu na złożenie przez niego wniosku o zmianę postępowania, czy też należy odnosić się jedynie do dnia uzyskania rzeczywistej możliwości wskazania podstawy żądania o zmianę postanowienia o nabyciu spadku.

Przedstawione przez skarżącą pytania nie stanowią istotnych zagadnień prawnych. W istocie są pytaniami o trafność stanowiska Sądów *meriti* wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem sprawy i polemiką z tym stanowiskiem. Zostały one odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej konkretnej sprawie, a skarżąca nie wykazuje ich bardziej ogólnego znaczenia. Skarżąca w istocie ograniczyła się wyłącznie do wyartykułowania problemu prawnego i oczekiwanego podejścia interpretacyjnego. Natomiast zawarta w uzasadnieniu wniosku argumentacja – w konfrontacji z motywami rozstrzygnięcia – nie przekonuje do tezy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione.

Ponadto zauważenia wymaga, że postępowanie przewidziane w art. 679 k.p.c. nie służy i nie może być wykorzystywane jako środek do usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania spadkowego, czy też skutków ich nieznamośności prawa ani nawet błędów sądu (jeżeli dochodzi do błędu sądu, przysługują ewentualnie inne roszczenia z tym związane). Chociaż jest ono postępowaniem autonomicznym, ma jednak charakter „wznowieniowy”, co uwidacznia się przede wszystkim w tym, że uczestnik postępowania spadkowego tylko wtedy może skutecznie żądać na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. zmiany postanowienia spadkowego, jeżeli wykaże, jak przy wznowieniu postępowania, szczególne przesłanki swojego żądania, czyli podstawę, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu oraz zachowanie rocznego terminu określonego w tym przepisie. Obowiązany jest wykazać istnienie przeszkody obiektywnej, uniemożliwiającej mu powołanie w sprawie spadkowej okoliczności uzasadniającej odmienną podstawę lub porządek dziedziczenia (postanowienie SN z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 1079/14). Oczywiście jest, że w tej sytuacji wnioskodawca z przyczyn leżących wyłącznie po jego stronie nie podjął – mimo obiektywnie istniejącej możliwości – właściwych czynności w postępowaniu

o stwierdzenie nabycia spadku, co zostało dokładnie opisane przez Sądy *meriti*. Wbrew twierdzeniom zawartym w skardze kasacyjnej nie chodzi tu o przerzucanie skutków błędu sądu (ewentualnej organizacji pracy w sądzie) na wnioskodawcę, skoro mógł i powinien on podjąć stosowne kroki w powołanym postępowaniu, czego zaniechał z przyczyn zależnych wyłącznie od niego. Jak wskazano powyżej, nie chodzi przy tym o to, kiedy uczestnik postępowania uzyskał wiedzę o określonym rozstrzygnięciu, gdyż nie to warunkuje dochowanie terminu, o którym mowa w art. 679 § 1 *in fine* k.p.c., co zostało wyjaśnione w orzecznictwie.

Krąg osób mających interes prawny w uzyskaniu prawidłowego stwierdzenia nabycia spadku, a tym samym w złożeniu wniosku o zmianę postanowienia spadkowego nie można ograniczyć do spadkobierców, wierzycieli spadkobierców i wierzycieli spadku. Pomimo odmienności sformułowań art. 679 § 2 k.p.c., który przyznaje legitymację do zgłoszenia wniosku o uchylenie lub zmianę postanowienia spadkowego każdemu zainteresowanemu i art. 1025 § 1 k.c., przyznającego uprawnienie do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku osobie, która ma w tym interes, przyjmuje się, że krąg osób uprawnionych do złożenia wniosku o uchylenie lub zmianę postanowienia spadkowego, pokrywa się z kręgiem osób uprawnionych do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku (zob. postanowienie SN z dnia 7 października 2020 r., V CSK 560/18, OSNC 2021, nr 7-8, poz. 52 i powołane w nim orzecznictwo). Nie zmienia to faktu, że w odniesieniu do uczestnika postępowania o stwierdzenie nabycia spadku mają zastosowania ograniczenia, o których mowa w art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.